

POVSTANIE PKK/KCK V ROKOCH 2015-2016 V TURECKU

Z hôr do mesta a naspät': Priebeh a poučenia z bojov

PKK/KCK INSURGENCY IN TURKEY IN 2015-2016

Out of the mountains to the city and back: Course of the conflict and lessons learned

Matúš Jevčák^a

Abstrakt

Text detailne mapuje priebeh povstania PKK/KCK v Turecku v rokoch 2015-2016. Autor okrem samotného popisu vývoja povstania čitateľovi predkladá detailný obraz bojov v urbánnych oblastiach tureckého juhovýchodu, ktorý predstavoval bezprecedentnú novinku v rámci vyše 30 rokov trvajúceho konfliktu medzi Kurdskou stranou pracujúcich a Tureckom. Zámerom je identifikovať kľúčové charakteristiky a taktické prvky využívané ako PKK/KCK, tak tureckými ozbrojenými zložkami a zároveň vyvodit' možné závery vyplývajúce z tureckých skúseností vedenia ozbrojeného boja v urbánnych oblastiach.

Abstract

The text focuses on the PKK/KCK insurgency in Turkey in 2015-2016. Besides the description of the course of the conflict, the article provides a detailed picture of the urban warfare in southeast Turkey during the selected period. The urban guerrilla campaign of the PKK/KCK was a novelty in the 30-year conflict between the insurgent organization on one side and the Turkish state on the other. The aim is to identify key characteristics and tactical features used by the PKK/KCK and the Turkish security forces respectively. The conclusion of the text brings an analysis of the conflict together with recommendations for urban warfare and the lessons Turkey learned in 2015-2016.

Klíčová slova

PKK/KCK, Turecko; povstanie; protipovstalecký boj; terorizmus; guerrilla; mestská guerrilla.

Keywords

PKK/KCK; Turkey; counterinsurgency; terrorism; guerrilla; urban guerilla.

^a Department of Political Science, Faculty of Social Studies, Masaryk University. Brno, Czech Republic. Email: matus.jevcak@gmail.com, AAI-8185-2020.

ÚVOD

Strana kurdských pracujúcich (PKK) predstavuje pre Tureckú republiku už vyše 30 rokov jednu z najvýznamnejších bezpečnostných hrozieb. Ozbrojený konflikt medzi PKK a Tureckom si od roku 1984 vyžiadal 30 000 až 50 000 obetí, pričom vyše milióna ľudí bolo nútených opustiť svoje domovy.¹ Hoci dnes PKK nepredstavuje tak masívnu hrozbu ako v 90. rokoch, vývoj v rokoch 2015-2016 ukázal, že sa stále jedná o organizáciu s početnou členskou základňou a širokou škálou schopností.

Za dobu svojej existencie prešla PKK viacerými zmenami. Tie sa odrazili aj v opakovanom premenovávaní organizácie, ktorá bola formálne od roku 2005 začlenená do širšej organizačnej štruktúry nazvanej Ľudová konfederácia Kurdistanu (KKK), premenovanej o dva roky neskôr na Zväz komunít Kurdistanu (KCK). Z tohto dôvodu autor používa ďalej v texte skratku PKK/KCK.

Značným vývojom prešiel aj samotný ozbrojený konflikt medzi PKK a Tureckom, v priebehu ktorého sa vystriedali obdobia ozbrojeného násillia s fázami dočasného prímeria. Konflikt vyvrcholil zatknutím Abdullaha Öcalana, zakladateľa a vodcu PKK, v roku 1999 v Keni po tom, čo musel na nátlak Turecka opustiť Sýriu. Organizácia následne vyhlásila prímerie, ktoré netrvalo dlho, a od roku 2004 obnovila ozbrojený boj, ktorý s prestávkami trval až do roku 2012. Napriek tomu, že vtedajší mierový proces vzbudzoval mnoho očakávaní a vyvolal nádej na ukončenie a vyriešenie dlhoročného konfliktu, nestalo sa tak, a v roku 2015 sa ozbrojené stretý medzi PKK a tureckými bezpečnostnými zložkami rozohoreli opäť naplno. V rámci nich organizácia nasadila viacero podriadených zložiek, ktoré sa prezentovali širokou paletou ozbrojených foriem boja, počnúc typickou rurálnou guerillou, terorizmom v mestách, ale aj na pomery PKK/KCK inovatívnym využitím mestskej guerilly.

Cieľom tejto štúdie je popísať a analyzovať priebeh povstania PKK/KCK v rokoch 2015-2016 práve s dôrazom na boje v mestách a identifikovať možné závery vyplývajúce z tureckých skúseností vedenia ozbrojeného boja v urbánnych oblastiach. V prvom rade budú popísané príčiny obnovenia konfliktu a detailne zmapovaný priebeh bojov vo vymedzenom období na tureckom území, pričom špecificky sa text bude zameriavať na ozbrojené stretý odohrávajúce sa medzi tureckými bezpečnostnými zložkami a PKK/KCK v mestskom prostredí. Zámerom je podať ucelený obraz na pomery PKK/KCK inovatívneho spôsobu boja a tiež popísať, ako sa tomuto vývoju dokázala prispôbiť turecká strana. Z dátového hľadiska sa text opiera tiež o informácie získané pomocou pološtruktúrovaných neformálnych rozhovorov uskutočnených s osobami z prostredia tureckej a kurdskej radikálnej ľavice počas terénneho výskumu autora na juhovýchode Turecka na jar 2016 a v lete 2018. S ohľadom na bezpečnosť autora a tiež osôb, s ktorými boli rozhovory uskutočňované, nie je uvedená ich identita a informácie takto získané slúžia predovšetkým ako potvrdenie či doplnenie informácií získaných z iných zdrojov.

¹ MANDIRACI, Berkay. Turkey`s PKK Conflict: The Death Toll. International Crisis Group [online]. 20.07.2016. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/2y2AaWU>.

DAVID KILCULLEN A JEHO PREDSTAVA BOJISKA BUDÚCNOSTI

David Kilcullen vo svojej knihe *Out of the mountains: The coming age of the urban guerrilla* na základe analýzy historických príkladov a súčasných trendov prichádza s tvrdením, že boj proti neštátnym aktérom bude aj naďalej predstavovať strategicky významný aspekt vedenia bojových operácií v budúcnosti. Zároveň však dodáva, že sa zásadne zmení prostredie, v ktorom sa bude tento boj odohrávať, keď sa presunie z horských oblastí do urbánnych zón. Argumentuje v tomto prípade tzv. megatrendami, ako je rýchly populačný rast, urbanizácia, litoralizácia² a zvyšujúca sa prepojenosť. Podľa jeho názoru to tak budú husto obývané, pobrežné a prepojené mestá, ktoré budú reprezentovať bojiská budúcnosti.³

Všeobecným zámerom textu je nadviazať na Kilcullena a na príklade PKK/KCK ukázať, že prechod povstaleckých organizácií z horského prostredia do mestských zón nie len otázkou vzdialenej budúcnosti, ale aktuálnou realitou. Zároveň sa autor prostredníctvom prípadovej štúdie bude snažiť ukázať, že sa tento trend nemusí týkať len pobrežných miest, ale aj vnútrozemských urbánnych zón, najmä v prípade, keď povstalecká organizácia dlhodobo operuje v regióne bez prístupu k pobrežiu a má v danej oblasti dlhodobú podporu. V neposlednom rade je zámerom textu pokúsiť sa prehĺbiť pochopenie, ako môže vybraná povstalecká organizácia takúto zmenu bojiska uskutočniť a na základe konkrétneho príkladu ponúknuť závery a odporúčania, ktoré by štát na strategickej úrovni a bezpečnostné a ozbrojené zložky na taktickej úrovni mali dodržiavať pri snahe o potlačenie či predídanie tohto typu ozbrojenej aktivity.

PRÍČINY A UDALOSTI VEDÚCE K POVSTANIU

Občianska vojna v Sýrii

Počiatky sledovanej fázy konfliktu medzi Tureckom a PKK/KCK je možné vystopovať do záveru roku 2014, pričom úzko súvisia s vývojom občianskej vojny v susednej Sýrii, v ktorej sa PKK/KCK angažuje de facto od jej začiatku politicky, prostredníctvom svojej odnože, Zjednotenej demokratickej strany (PYD), a vojensky, nasadením ľudových obranných síl (YPG) atď.

Keď v septembri 2014 zahájili jednotky Islamského štátu (IS) svoju ofenzívu zameranú na ovládnutie Kobani ležiaceho na sýrsko-tureckej hranici, vyvolalo to paniku medzi civilným obyvateľstvom a približne 200 000 osôb (prevažne Kurdov) utieklo do Turecka.⁴ To vyvolalo značnú odozvu kurdskej populácie žijúcej v Turecku, keď sa množstvo mladých Kurdov a ľavicovo orientovaných Turkov rozhodlo spolu s členmi PKK/KCK prekročiť hranicu a podieľať sa na obrane mesta. V tom sa im snažili zabrániť turecké bezpečnostné zložky, keď uzatvorili hraničný priebeh v smere do Kobani. Obratom na to vypukli vo viacerých tureckých mestách masové pro-kurdske demonštrácie podporené výzvami PKK/KCK, pričom najväčšej z nich sa v Diyarbakıre zúčastnilo okolo 15 000 ľudí.⁵

² Z anglického *littoralization*, tj. rapidná urbanizácia pobrežných oblastí.

³ KILCULLEN, David. *Out of the mountains: The coming age of the urban guerilla*. s. 27-40, Londýn: Hurst, 2015. ISBN 9781849045117.

⁴ MIDDLE EAST EYE. *Iraqi Kurdistan votes to send fighters to Kobane*. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/2LLNDG4>.

⁵ MIDDLE EAST EYE. *Thousands protest in Turkey to show solidarity with Kobane Kurds*. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/2zh34mX>.

Vo viacerých mestách juhovýchodného Turecka došlo k násilným stretom demonštrantov s policajnými zložkami, a tiež konfliktom medzi členmi kurdskeho Patriotického revolučného mládežníckeho hnutia (YDG-H), napojeného na PKK/KCK, a podporovateľmi islamistickej Strany za slobodnú vec (Hüda-Par).

Vďaka postoju Turecka začalo vedenie PKK/KCK a časť kurdskej populácie obviňovať Turecko zo zámernej neaktivity, či dokonca priamej podpory IS, ktorý mal plniť úlohu tureckej proxy v boji proti Kurdom v Sýrii.⁶ Tento postoj ešte posilnilo viacero bombových útokov IS na kurdské ciele v Turecku. Samotná PKK/KCK prejavila svoj nesúhlas s tureckým prístupom útokmi na policajné hliadky na diaľnici medzi Diyarbakırom a Bitlisom koncom septembra 2014, pričom ich označila za varovanie tureckej vláde o tom, čo bude nasledovať, ak (Turecko) nezastaví svoje „vražedné konanie“.⁷

V októbri 2014 turecké letectvo prvýkrát od začiatku mierového procesu v roku 2012 bombardovalo pozície PKK/KCK na juhovýchode krajiny. Náletom predchádzalo ostreľovanie vojenských outpostov ozbrojencami PKK/KCK v blízkosti obce Dağlıca v provincii Hakkâri. Za rozbušku, ktorá skutočne spustila kolotoč násilia medzi Kurdami a tureckými ozbrojenými zložkami je ale možné označiť útok samovražedného atentátnika z 20. júla 2015 v meste Suruç, patriaceho k tureckej skupine Dokumacılar podporujúcej IS. Cieľom boli ľavicoví dobrovoľníci plánujúci podieľať sa na rekonštrukcii bojmi zničeného Kobani. PKK/KCK zodpovednosť za útok pripisovala priamo Turecku a obvinila tureckú vládu z vedenia vojny voči kurdskému ľudu.⁸

Nasledujúce dni sa niesli v znamení stupňujúcej sa ozbrojenej aktivity ozbrojencov patriacich pod PKK/KCK, zameranej voči tureckým bezpečnostným zložkám. 24. júla 2015, oficiálne kvôli paralelne sa stupňujúcej aktivite IS a PKK/KCK, začalo Turecko dvojdňovú leteckú operáciu Martyr Yalçın zameranú na IS v Sýrii a PKK/KCK v irackom Kurdistane. V reakcii na letecké útoky vydala PKK/KCK prehlásenie, v ktorom obviňuje tureckú vládu z jednostranného porušenia podmienok prímeria, vzhľadom na čo nepovažuje jeho ďalšie dodržiavanie za zmysluplné.⁹ Práve 24., resp. 25. júl 2015 je tak možné označiť za začiatok ďalšej etapy ozbrojeného konfliktu medzi Tureckom a PKK/KCK.

Vnútropolitický vývoj v Turecku

Pre pochopenie vývoja vedúceho k prepuknutiu konfliktu je tiež nevyhnutné spomenúť politicky motivované násilie spojené s parlamentnými voľbami, ktoré sa v Turecku konali 7. júna 2015, resp. predčasnými parlamentnými voľbami z novembra 2015. To ešte zvýšilo napätie medzi komunitami v krajine, a to najmä medzi nacionalistickou časťou tureckej verejnosti, islamistami z radov Kurdov a Turkov a kurdskou populáciou sympatizujúcou s PKK/KCK. Pri jednom incidente napr. príslušníci PKK/KCK zabili predstaviteľa mládežníckeho krídla nacionalistickej strany MHP, inokedy neznámi útočníci zaútočili strelbou alebo podpálili viacero kancelárií pro-kurdskej Ľudovo-demokratickej strany

⁶ ZAMAN, Amberin. *Exclusive: PKK commander threatens to resume war*. AL-Monitor [online]. 25.09.2014. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/3bPhY18>.

⁷ MIDDLE EAST EYE. *Kurdish militants claim deadly ambush in Turkey's southeast*. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/2XeOleV>.

⁸ ANF NEWS. *KCK: AKP directly responsible for the massacre of youths in Suruç*. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/2TlmUo0>.

⁹ ENSONHABER. *PKK'dan küstah açıklama*. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/2TnAd7B>.

(HDP). Napriek tomu, že samo o sebe sa nejedná o skutočnosti, ktoré by samostatne mohli zapríčiniť kolaps prímeria medzi PKK/KCK a Tureckom, vzniknutá situácia jednoznačne vytvorila vhodné podmienky k obnoveniu boja zo strany PKK/KCK, keď prispela k zaisteniu podpory ľavicovo a nacionalisticky orientovanej časti prevažne kurdskeho obyvateľstva a radikalizácii kurdskej mládeže, ktorá aj vďaka tomu z veľkej časti stratila vieru v mierové riešenie konfliktu.¹⁰ Práve násilné aktivity mládeže, združenej v YDG-H a zamerané voči tzv. sympatizantom IS, sa pravdepodobne v niektorých prípadoch vymkli PKK/KCK spod kontroly a prispeli k všeobecne zvyšujúcemu sa napätiu. V rozhovore z roku 2014 Cemil Bayık tvrdil: „Naša mládež je plná hnevu. Dokonca aj my máme problém zvládnuť ju.“¹¹

Kurdsko-tureckú dôveru neprehlbili ani kontroverzie naznačujúce viaceré volebné podvody, či nekalé praktiky v prospech vládnej Strany spravodlivosti a rozvoja (AKP), ktorá aj napriek tomu nedokázala po prvých voľbách v júni 2015 zostaviť vládu. Ešte pred nimi sa objavili obvinenia hovoriace o tom, že cieľom prezidenta Erdoğan je len využiť mierový proces s PKK/KCK pre zisk ústavnej väčšiny vo voľbách, ktorá by mu umožňovala prepísať ústavu a nastoliť v krajine prezidentský systém. HDP však malo tento plán narušiť rozhodnutím kandidovať do volieb ako strana, namiesto očakávaného nasadenia nezávislých.¹² Príčinou stojacou za nedodržiavaním dohody s PKK/KCK tak mali byť predovšetkým predvolebné prieskumy ukazujúce, že snahy o pokračovanie mierového riešenia konfliktu s PKK/KCK neprinášajú želaný efekt v podobe nárastu hlasov pre AKP.¹³

Pred následnými predčasnými voľbami potom kritici z radov kurdskej menšiny, či predstavitelia HDP obviňovali Erdoğan za zámerného vyvolania konfliktu s PKK/KCK, ktorý mal zvýšiť volebnú podporu AKP, zabezpečiť AKP povolebnú podporu zo strany nacionalistickej strany MHP, a zároveň znížiť volebnú účasť v juhovýchodnom Turecku, tradičnej bašte HDP. V praxi prezident Erdoğan, po neúspechu v júnových parlamentných voľbách, keď jeho strana AKP nebola schopná samostatne zostaviť vládu, absolútne rezignoval na pokračovanie mierového procesu s PKK/KCK. Po opakovaných voľbách v novembri 2015 ustanovil vládu práve s podporou MHP, ktorá bola dlhodobo proti mierovému procesu s PKK/KCK.¹⁴

Samotný výsledok júnových volieb ale paradoxne mohol vyvolať nespokojnosť nielen na strane AKP, ale aj PKK/KCK. Kým vo všeobecnosti bolo HDP označované za kľúčový nástroj Öcalanovej mierovej stratégie, podľa niektorých názorov sa vedenie PKK/KCK v Kandíle zľaklo dobrého výsledku HDP vo voľbách, ktorý by mohol znamenať ohrozenie dlhoročného

¹⁰ JOHNSON, Glen. *New generation of more radical youth emerges in the Kurdish region of Turkey*. Los Angeles Times [online]. 21.03.2016. [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: <https://lat.ms/3bmNSIA>.

¹¹ ZAMAN, Amberin. *Syrian Kurds continue to blame Turkey for backing ISIS militants*. Al-Monitor [online]. 25.09.2014. [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: <https://bit.ly/2UeHY0I>.

¹² GÖKSEL, Nigar & MANDIRACI, Berkay. *New turkey-pkk peace talks: an inevitability postponed*. Turkish Policy Quarterly [online]. 07.03. 2016, vol. 14, č. 4. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/2Tu2FES>.

¹³ TAŞTEKIN, Fehim. *Will Erdogan's backtracking torpedo PKK disarmament?* Al-Monitor [online]. 06.05. 2015. [cit. 2020-03-03]. Dostupné z: <https://bit.ly/2zSsW8M>.

¹⁴ PLAKOUDAS, Spyridon. *Insurgency and Counter-Insurgency in Turkey: The New PKK*. Cham: Palgrave Pivot, 2018. ISBN 978-3-319-75658-5.

dominantného postavenia PKK/KCK v rámci kurdskej populácie v Turecku.¹⁵ Ukončenie mierového procesu ako prostriedok k riešeniu z ich pohľadu nepriaznivej situácie tak mohli vnímať obe strany ako prospešné.

Nedôvera medzi PKK/KCK a Tureckom

Za neúspechom mierového procesu PKK/KCK a Tureckom je možné hľadať tiež nedôveru panujúcu medzi oboma stranami aj po uzatvorení prímeria z marca 2013. Napriek nemu aj naďalej dochádzalo k občasným ozbrojeným stretom medzi PKK/KCK a tureckými ozbrojenými zložkami a panovali tiež pochybnosti o zámeroch na oboch stranách. V skratke, kým turecká strana obviňovala PKK/KCK primárne z neochoty zložiť zbrane a dodržať dohodu o stiahnutí bojovníkov do severného Iraku, PKK/KCK sa obhajovala nedodržiavaním podmienok mierového procesu zo strany tureckej vlády a zdôrazňovala, že Turecko len využíva prímerie na posilnenie vojenskej prítomnosti na juhovýchode krajiny prostredníctvom tzv. militarizovaných rozvojových projektov (priehrady, pozemné komunikácie atď.).¹⁶

17. júla 2015 navyše prezident Erdoğan otvorene odmietol platnosť tzv. Dohody z Dolmabahçe, 10 bodového plánu vyjednaného medzi tureckou vládou, Öcalanom a vedením PKK/KCK v Kandile za sprostredkovania HDP vo februári 2015, predstavujúceho dlhodobú stratégiu k dosiahnutiu mieru s PKK/KCK. Dôvodom malo byť prepojenie HDP a PKK/KCK. Turecko zároveň obnovilo izoláciu Öcalana vo väzení, pričom Erdoğan obviňoval PKK/KCK z neochoty zložiť zbrane a deklaroval, že v Turecku neexistuje kurdský problém. PKK/KCK preto odmietla zložiť zbrane, ako požadovala dohoda.¹⁷

PRIEBEH POVSTANIA

Zámerom textu je zachytiť ucelený priebeh celej jednej fázy povstania charakteristickej intenzívnou bojovou činnosťou v urbánnych zónach. Časový rámec je tak ohraničený júlom 2015, keď došlo k definitívnemu kolapsu mierového procesu medzi Tureckom a PKK/KCK a októbrom 2016, keď bol odpor PKK/KCK v urbánnych zónach zlomený a povstalecká organizácia kvôli nástupu zimy z veľkej časti pozastavila aj aktivity rurálnej guerrilly. Vo vymedzenom období je možné identifikovať tri základné fázy povstania na základe dominantného prostredia ozbrojenej činnosti, tj. rurálnych alebo urbánnych oblastí: júl-október 2015, november 2015-apríl 2016 a máj-október 2016. Uvedené mesiace sú v tomto prípade skôr orientačným ukazovateľom uľahčujúcim zachytenie istých trendov, než exaktným časovým údajom vzhľadom na to, že povstanie je komplexný dynamický fenomén.

¹⁵ ERCAN, Harun. *Is Hope More Precious than Victory?: The Failed Peace Process and Urban Warfare in the Kurdish Region of Turkey*. South Atlantic Quarterly [online]. 01. 01. 2019, vol. 118, č. 1. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/3g9nJdq>.

¹⁶ LINDENSTRAUSS, Gallia. *Back to Square One? The Collapse of the Peace process with the Kurds*. Strategic assessment [online]. Jan. 2016, vol. 18, č. 4. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/3e97viJ>.

¹⁷ Ibid.

Stupňujúce sa napätie v mestách na pozadí rurálnych bojov (Júl 2015-Október 2015)

Povstalecká aktivita PKK/KCK

V období od júla do októbra 2015 je možné hovoriť o prevažujúcej aktivite PKK/KCK v rurálnych oblastiach na juhovýchode, čo dosvedčuje aj infografika z dielne International Crisis Group, ktorá v sledovanom období vykazuje 69 % celkových strát na životoch zapríčinených konfliktom práve na vidieku.¹⁸

Hoci v tomto období bola urbánna ozbrojená aktivita PKK/KCK v pozadí útokov v rurálnych oblastiach, neznamená to, že zohrávala nevýznamnú úlohu. Už v auguste sa tureckí predstavitelia vyjadrili, že potlačenie nepokojov v mestách na juhovýchode (Cizre, Şirnak, Silopi, Diyarbakır atď.) si vyžaduje viac ako len bežné prostriedky.¹⁹ Práve v reakcii na situáciu v Cizre vydala PKK/KCK vyhlásenie, v ktorom v septembri vyzýva na totálny odpor voči „teroru tureckých ozbrojených zložiek“.²⁰ Prevažne členovia YDG-H, vyzbrojení improvizovanými výbušnými zariadeniami (IED), molotovmi, ručnými strelnými zbraňami, výnimočne granátmi a ručnými protitankovými granátometmi, sa snažili aj za pomoci barikád a zákopov zabrániť tureckým bezpečnostným zložkám v obnovení kontroly nad vybranými štvrtkami, ktoré vyhlásili na popud PKK/KCK za tzv. autonómne zóny s vlastnou správou.²¹ Prvá z nich sa objavila v priebehu augusta 2015 v reakcii na operácie tureckého režimu zamerané voči PKK/KCK.²² Symbolom úvodných stretov v mestách sa stalo najmä mesto Cizre. Zo strany YDG-H sa nejednalo o vysoko organizovaný odpor v zmysle využitia vojenskej taktiky. Charakteristické je použitie IED a najmä útokov „udri a uteč“ voči tureckým bezpečnostným zložkám, často s mizivým účinkom a v nočných hodinách. Objavujú sa tiež prípady, keď sú príslušníci spomenutých zložiek terčom útokov vykazujúcich znaky popravu - zvyčajne sa jednalo o útoky voči osobám, ktoré mali páchať zločiny voči Kurdom v minulosti, či o odvetu za zabitie blízkej osoby.

Začiatkom jesene je už možné predpokladať tiež zapojenie menšieho počtu vycvičených kádrov Ľudových obranných síl (HPG), predstavujúcich hlavnú bojovú zložku PKK/KCK, po boku YDG-H v niektorých mestách, čo naznačilo aj vyjadrenie velenia HPG z augusta.²³ Tomu by mohol zodpovedať aj fakt, že napríklad v Silvane nasadila turecká strana v auguste a novembri aj ťažkú techniku, vrátane tankov.

¹⁸ ICG. *Turkey's PKK Conflict: A Visual Explainer*. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/2UaMWv5>.

¹⁹ ALBAYRAK, Ayla. Urban Warfare Escalates in Turkey's Kurdish-Majority Southeast. In: *Wall Street Journal Times* [online]. 18.08. 2015. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://on.wsj.com/2UeK0m1>.

²⁰ ANF NEWS. *KCK calls upon all Kurdistan people to rise up everywhere*. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/398all2>.

²¹ ONAT, Ismail & ÇUBUKÇU, Suat. *Unresolved conflict, urban insurgency and devastating consequences in Turkey between 2015 and 2016*. *Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism* [online]. 07.05. 2019, vol. 14, č. 2. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/3e9k5P1>.

²² PFHR. *Southeastern Turkey: Health Care under Siege*. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://go.aws/2WAEvuv>.

²³ MACDONALD, Alex. *PKK threatens to send fighters to southeast Turkey as violence flares*. *Middle East Eye* [online]. 18.08.2015. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/3bnZkhc>.

Kým drvivá väčšina ozbrojenej činnosti sa udiala na juhovýchode, v menšej miere dochádzalo tiež k násilným demonštráciám a aktivitám YDG-H na západe Turecka. To, spolu s ojedinelými útokmi PKK/KCK na policajné ciele v Istanbule, sa dá označiť za znamenie toho, že PKK/KCK podporená lokálnou kurdskou mládežou sa už v úvode konfliktu snažila o prenesenie násillia aj do mestských centier na západe krajiny.

Protipovstalecká aktivita tureckej strany

V úvode vymedzenej fázy sa turecká strana zamerala predovšetkým na letecké a delostrelecké bombardovanie pozícií PKK/KCK v rurálnych oblastiach irackého Kurdistanu a v juhovýchodnom Turecku. Počas celého konfliktu boli uskutočňované protiteroristické operácie zamerané na zatknutie členov či podporovateľov PKK/KCK, počas ktorých bolo len od útoku v Suruçi do 18. augusta zadržaných 1375 členov strany HDP.²⁴

Na stupňujúcu sa ozbrojenú aktivitu HPG a Jednotiek slobodných žien (YJA-STAR)²⁵ v rurálnych oblastiach následne turecké bezpečnostné zložky reagovali outpostami a checkpointami doplnenými o mobilné zložky schopné prenasledovať útočníkov po odrazení útoku a vyhlasovaním tzv. bezpečnostných a vojenských zón, v rámci ktorých prebiehali kombinované pozemno-letecké operácie.²⁶ Primárnou reakciou na ozbrojenú aktivitu YDG-H v mestách sa stalo predovšetkým vyhlasovanie zákazov vychádzania, ktoré boli len do júla 2016 nariadené minimálne 85-krát v 33 prevažne Kurdmi obývaných okresoch juhovýchodného Turecka.²⁷ Zámerom bolo pravdepodobne nielen deklarované obmedzenie civilných strát, ale tiež zamedzenie vstupu mimovládnyh organizáciám do daných oblastí a limitovanie manévrovacej schopnosti YDG-H.

Proti YDG-H Turecko v priebehu niekoľkých nasledujúcich mesiacov nasadzovalo prevažne posilnené policajné sily a špeciálne jednotky vrátane obrnených vozidiel. Okrem slzného plynu boli proti YDG-H využívaní tiež ostreľovači. Vo vybraných prípadoch sa objavilo aj nasadenie armády s ťažkou technikou, ako tomu bolo v Silvane. Objavili sa tiež správy hovoriace o porušovaní ľudských práv a vysokých stratách na strane civilistov, napr. pri obliehaní Cizre a práve Silvanu.²⁸ Tie mali mať na svedomí najmä tzv. Esedullah Timi, akési paramilitárne jednotky zložené z konzervatívnych moslimov.²⁹ Turecká strana nereagovala na prímerie vyhlásené PKK/KCK po bombových útokoch IS na pro-kurdskú mierovú demonštráciu v Ankare začiatkom októbra a pokračovala pozemných a aj

²⁴ STEIN, Aaron. *Turkey's Counterterrorism Policies: Targeting ISIS and the PKK*. Atlantic Council [online]. 27.08.2015. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/2UaUSfR>.

²⁵ Jedná sa o ženskú verziu HPG, tj. rurálne guerrillové jednotky.

²⁶ GÜRCAN, Metin. *Ankara hardening anti-PKK strategy*. Al-Monitor [online]. 12.09.2016. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/2QEJ03z>.

²⁷ TIHV. *Curfews in Turkey Between 16 August 2015 - 12 December 2015*. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/2UdDmaX>.

²⁸ HUMAN RIGHTS WATCH. *Turkey: Mounting Security Operation Deaths: Scores of Civilians Among Hundreds Killed in Southeast*. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/39cYjH9>.

²⁹ CENGİZ, Orhan Kemal. *Who are 'Allah's lions'?*. Al-Monitor [online]. 25.11.2015. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/2UveSbZ>.

leteckých operáciách. Jednostranné prímerie Turci interpretovali ako náznak blížiacej sa porážky povstaleckej organizácie.³⁰

Boje v mestách a aktivizácia Sokolov oslobodenia Kurdistanu (TAK) (November 2015-Apríl 2016)

Povstalecká aktivita PKK/KCK

Predčasné parlamentné voľby z 1. novembra skončili získaním parlamentnej väčšiny pre stranu AKP, pričom pro-kurdská HDP obhájila štvrté miesto so ziskom vyše 10 % z celkového počtu hlasov. Posilnený volebným úspechom, prezident Erdoğan sa svojim voličom zaviazal zlikvidovať PKK/KCK. Deň na to, 5. novembra, ohlásila PKK/KCK koniec jednostranného prímeria a vyzvala „kurdskú populáciu v Turecku, turecký ľud a demokratické sily na vystupňovanie boja“.³¹

Z geografického hľadiska bola PKK/KCK aktívna opäť najmä na juhovýchode Turecka, a to predovšetkým v provincii Şırnak a jej mestských sídlach Cizre, Şırnak, Silopi, nasledovaných provinciami Diyarbakır (Diyarbakır), Mardin (Nusaybin) a Hakkâri (Yüksekova).³² Do ozbrojenej aktivity PKK/KCK sa preniesol nástup zimného počasia, ktorý viedol k postupnému znižovaniu intenzity útokov v rurálnych oblastiach.

Za skutočný začiatok urbánnych bojov je možné označiť december 2015, keď Turecko uvalilo zákazy vychádzania v Sure, Cizre, Silopi a Nusaybine a turecké bezpečnostné zložky následne zaútočili na autonómne zóny vyhlásené v týchto mestách YDG-H.³³ To, že vyhlasovanie týchto zón a začiatok odporu nemusel byť vždy priamo pod kontrolou PKK/KCK naznačujú aj vyjadrenia z prostredia organizácie, ktoré autor získal, keď poukazovali, že napr. v Nusaybine sa jednalo o spontánne rozhodnutie miestnej odnože YDG-H. Najmä mesiace marec a apríl je možné označiť za kľúčové, keďže práve vtedy sa odohrali najzúrivejšie stretы medzi PKK/KCK a tureckými bezpečnostnými zložkami v Cizre, Nusaybine, Silopi, Şırnaku a mestskej časti Sur v Diyarbakire. Hoci urbánne boje doznievali až do začiatku júna 2016, od mája 2016 je už možné hovoriť len o doznievajúcom odpore, pričom prím začali hrať znova operácie na vidieku.

Početne najviac zastúpenou zložkou v týchto bojoch na strane PKK/KCK boli lokálni členovia YDG-H, ktoré sa v decembri transformovalo na Občianske obranné jednotky (YPS). Ako potvrdzujú aj autorove rozhovory z Diyarbakıru, vo väčšine prípadov im bol na pomoc vyslaný menší počet ozbrojencov HPG, ktorý sa prejavil aj v postupne narastajúcich stratách príslušníkov HPG od februára 2016, a to aj napriek relatívne nízkej aktivite v rurálnom prostredí.³⁴

Napríklad v Sure sa k približne stovke bývalých členov YDG-H, prevažne študentov miestnej univerzity, malo podľa autorových informácií pridať asi 70 príslušníkov HPG, ktorí spolu vytvorili lokálnu zložku YPS a odolávali tureckým útokom vyše dvoch mesiacov,

³⁰ HÜRRIYET. *Terör saldırılarında 93 günlük bilanço: Bin 740 terörist öldürüldü.* [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/2xfqIPE>.

³¹ BUTLER, Daren. *Kurdish PKK militants end unilateral ceasefire in Turkey: agency.* Reuters [online]. 05.11.2015. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://reut.rs/2vFwBF8>.

³² ICG, ref. 18

³³ Ibid.

³⁴ Ibid.

pričom mali spôsobiť tureckým ozbrojeným zložkám straty vo výške takmer 70 mužov, niekoľkých obrnených vozidiel a údajne aj tankov. V prípade Nusaybinu, kde malo byť nasadených okolo 250 ozbrojencov, trvalo obliehanie ešte dlhšie.

Po zapojení členov HPG do bojov v mestách bolo možné vidieť rozsiahlu aplikáciu inovácií v taktike, ktoré si PKK/KCK priviezla zo Sýrie. Úzke uličky starého mesta boli prekryté plachtami kryjúcimi bojovníkov pred leteckou aktivitou tureckých zložiek a pred tureckými ostreľovačmi, steny domov boli prebúrané, a umožňovali tak skrytý presun jednotiek. Počas bojov v mestách padlo množstvo tureckých policajtov a vojakov za obeť výbušným zariadeniam nasadeným v budovách, či barikádach blokujúcich vstup tureckých jednotiek do jednotlivých štvrtí. Objavili sa tiež rafinovane zamaskované IED, napr. vo forme Koránu.

Vedľa častejšieho využitia IED boli zvýšené straty na tureckej strane tiež výsledkom nasadenia ostreľovačov, napr. v Sure, Cizre a Nusaybine. Okrem tradičných zbraní v podobe pištolí, automatických pušiek, ručných protitankových granátov, tzv. molotov sa začali objavovať tiež špecifickejšie zbrane ako tzv. čajníkové bomby naplnené zmesou dusičnanu amónneho získavaného z hnojiva a nafty či antimateriálové pušky Zagros.³⁵ Nasadenie pušiek Zagros v mestskej zástavbe bolo podmienené predovšetkým terénnym profilom, keď sa objavili napr. v Nusaybine disponujúcom širokými dlhými ulicami, kým úzke, krivolaké uličky starého mesta v Sure ich nasadenie nedovolili.

Okrem presunu ťažiska z rurálnych operácií na urbánne nastala v popisovanej fáze ešte jedna zásadná zmena. Tou je aktivizácia teroristickej organizácie TAK, s najväčšou pravdepodobnosťou voľne podriadenej vedeniu PKK/KCK a operujúcej v mestských centrách na západe Turecka. V prípade prvého útoku TAK, ktorým bolo mínometné ostreľovanie letiska v Istanbule, je vhodné venovať pozornosť tomu, kedy sa odohral. Bolo to len pár dní po tom, čo bolo ohlásené založenie YPS a zároveň len pár dní predtým, ako kurdský Kongres demokratickej spoločnosti (DTK) v Diyarbakire vyjadril potrebu autonómie pre Kurdov v Turecku a Demirtaş, predseda HDP, volal po všeobecnom odpore voči postupu Turecka v mestách na juhovýchode.^{36,37} Rýchlosť, s akou TAK dokázali zareagovať na spomenutý vývoj v krajine, naznačuje minimálne základnú úroveň koordinácie s PKK/KCK.

Tento a ďalšie útoky mali byť odpoveďou na vojenské operácie voči PKK/KCK v Cizre, Sure a ďalších mestách.³⁸ Do mája 2015 uskutočnili TAK ešte ďalšie štyri útoky: útoky samovražedných atentátnikov vo vozidle naloženom výbušninami (SVBIED) na vojenský autobus v Ankare, autobusy mestskej hromadnej dopravy v Ankare, útok ručným protitankovým granátom na postavenie žandarmy blízko Izmiru, strelbu na vozidlo žandarmy v tej istej oblasti a odpálenie samovražednej atentátničky v mešite v Burse. Dokopy si spomenuté štyri útoky vyžiadali vyše 60 obetí, z veľkej časti civilistov,

³⁵ HÜRRİYET DAILY NEWS. *PKK militants make 'teapot bombs,' hide explosives in walls.* [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/2UeCdzy>.

³⁶ HÜRRİYET DAILY NEWS. *HDP asks for autonomy, as PM cancels meeting on constitution dialogue struggle.* [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/2vHZD76>.

³⁷ KURDISH QUESTION. *HDP Co-Chair Demirtaş Urges Allout Resistance Against Turkish State Terror And Curfews.* [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/2zOgNBL>.

³⁸ AL JAZEERA. *Ankara bombing: Kurdish group claims responsibility.* [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/2WE3o8E>.

a približne 200 zranených.³⁹ Kým aktivita PKK/KCK v tureckých metropolách na západe krajiny bola v priebehu minulej fázy len symbolická, aktivita TAK od decembra 2015 ukázala, že mestá ako Istanbul, či Ankara sa stali naplno súčasťou ozbrojeného konfliktu, ktorý dovtedy prebiehal primárne na juhovýchode Turecka.

Protipovstalecká aktivita tureckej strany

Príchod zimných mesiacov sa prejavil aj na aktivite tureckých bezpečnostných zložiek. Pozemné protipovstalecké operácie v rurálnych oblastiach postupne ustával s tým, ako sa stával terén ťažšie priechodným. Letecká ofenzíva však pokračovala, nálety F-16 a F-4 boli navádzané zvyčajne prieskumnými dronmi.⁴⁰

Odišná situácia panovala v mestách, kde Turecko zvolilo aktívny postup voči aktivitám PKK/KCK. Na mestá, či mestské časti, v ktorých sa koncentrovali ozbrojenci YDG-H a neskôr YPS posilnené o členov HPG, boli uvalené zákazy vychádzania trvajúce často niekoľko mesiacov, počas ktorých policajné a armádne zložky (špeciálne policajné jednotky PÖH, špeciálne jednotky žandarmy JÖH, špeciálne armádne sily a obrnené jednotky) za použitia obrnených vozidiel, tankov, prieskumných dronov a bojových helikoptér tieto tzv. autonómne oblasti vyčistovali.⁴¹

Zvyčajný postup zahŕňal obklúčenie takejto časti mesta a jej odrezanie od zvyšku sveta, aby sa zabránilo posilneniu jednotiek PKK/KCK vo vnútri, či naopak ich úniku z obklúčenia. Následne bola spustená pozemná operácia sprevádzaná delostreleckým ostreľovaním či bodovými útokmi bojových helikoptér na silno bránené budovy. V postupe pomáhali tiež tanky, ktoré vytvárali priechody v budovách pre pechotu, ktorá často nemohla postupovať ulicami z dôvodu zamínovaných barikád ostreľovaných paľbou vedenou z jednotlivých domov. Prípadné demonštrácie, ako tá v Diyarbakire proti zákazu vychádzania a izolácií obklúčenej štvrte Sur s civilným obyvateľstvom vo vnútri, boli rozohnané vodnými delami a slzným plynom.⁴²

Mimo obliehaných zón prebiehali nepravidelne protiteroristické akcie zamerané voči členom i podporovateľom PKK/KCK, ale tiež skladiskám zbraní a munície. Ich dôležitosť sa ukázala napr. v Diyarbakire, kde bol približne dva týždne pred celkovou porážkou odporu odhalený veľký sklad zbraní a munície len pár ulíc od obklúčenej oblasti, ktorými PKK/KCK plánovala posilniť svoje obliehané jednotky. Okrem iného sa pri nich podarilo zaistiť niekoľko prieskumných dronov RQ-20 Puma, ktoré sa na turecké územie dostali pravdepodobne z amerických dodávok pre YPG.⁴³

Vo viacerých prípadoch boli zatknutí lokálni predstavitelia HDP či prokurdskej Demokratickej strany regiónov (DBP), ktorí mali byť zapojení do dodávok zbraní pre

³⁹ GTD. *Kurdistan Freedom Hawks*. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/2WEaYAm>.

⁴⁰ DAILY SABAH. *Turkish drone 'Bayraktar' guides Turkish security forces to kill six PKK terrorists*. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/2J6h5p5>.

⁴¹ GÜRCAN, Metin. *Ankara Vs. The Pkk: Old War, New Strategies*. *Turkish Policy Quarterly* [online]. 07.03.2016. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/2vN8K6G>.

⁴² CAKAN, Seyhmus. *Clashes in southeast Turkey kill seven, new curfews declared*. Reuters. [online]. 14.12.2015. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://reut.rs/2wulz4Q>.

⁴³ HÜRRIYET DAILY NEWS. *Drone used by PKK found in southeast Turkey*. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/33Db50v>.

PKK/KCK a mali organizácii tiež umožňovať využívanie majetku niektorých samospráv na juhovýchode krajiny.

V tieni pokusu o prevrat: Návrat k rurálnym bojom (Máj 2016- Október 2016)

Povstalecká aktivita PKK/KCK

Po finálnom vyčistení posledných ohnísk odporu v Nusaybine koncom mája sa dejiskom ozbrojeného konfliktu stali opäť prevažne rurálne oblasti juhovýchodu Turecka, konkrétne dve provincie na turecko-irackom pohraničí: Hakkâri a Şırnak.⁴⁴ Kým intenzita bojových operácií PKK/KCK po porážke v mestách najprv signifikantne poklesla, po júlovom pokuse o prevrat v krajine začala znova stúpať, čo môže byť náznakom toho, že sa organizácia snažila využiť oslabenie tureckých bezpečnostných zložiek v dôsledku poprevratových čistiek. Ako udáva Mandiracı:

„...kým celkové číslo príslušníkov štátnych bezpečnostných zložiek zabitých počas šiestich týždňov pred pokusom o prevrat bolo 51 (1,1 denne), v nasledujúcich šiestich týždňoch sa toto číslo takmer zdvojnásobilo na 96 (2,1 denne).“⁴⁵

Na vystupňovanie bojových operácií malo tiež vplyv spustenie operácie Euphrates Shield koncom augusta, v rámci ktorého vstúpili turecké jednotky na sýrske územie. Tomu nasvedčovalo aj vyjadrenie PKK/KCK, v ktorom obviňovala Turecko, že jeho hlavným cieľom nie je IS, ale Kurdi.⁴⁶

Popri juhovýchode Turecka bol dejiskom konfliktu opäť aj západ a turistická oblasť na juhu krajiny. Dvakrát v Istanbule a raz na ceste medzi Antalyou a Kemerom zaútočili TAK, ktorí sa prihlásili tiež k útoku v Diyarbakire zo začiatku novembra.⁴⁷ Bolo to prvýkrát, čo TAK vykonali útok v oblasti tureckého Kurdistanu. Práve po prvom útoku v Istanbule vyzval predseda HDP Demirtaş TAK k ukončeniu bojových operácií a rozpusteniu skupiny.⁴⁸

Väčšinu operácií uskutočnili opäť jednotky HPG, ktoré pravdepodobne posilnila časť bývalých kádrov YPS. Samotná YPS v podstate prestala vyvíjať aktívnu ozbrojenú činnosť. Výnimku predstavovali len ojedinelé strety pri policajných raziách voči konšpiračným bytom. Primárnym cieľom útokov HPG ostávali turecké bezpečnostné zložky v regióne, pričom sa častejšie objavovali tiež útoky na dedinské stráže, čo súvisí pravdepodobne s nárastom ich významu v celkovej tureckej stratégii.⁴⁹ Typické útoky zahŕňali prepady základní a outpostov tureckej armády a žandarmy v rurálnych oblastiach, vo výnimočných prípadoch až desiatkami ozbrojencov HPG a YJA-STAR, za použitia ručných palných

⁴⁴ ICG, ref. 18

⁴⁵ MANDIRACI, Berkay. *Turkey's PKK Conflict Veers onto a More Violent Path*. International Crisis Group. [online]. 10.11. 2016. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/3ahEfuJ>.

⁴⁶ ANF NEWS. *KCK: Attack on Rojava is an attack on all Kurds*. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/2WBUMiR>.

⁴⁷ GTD, ref. 39

⁴⁸ HÜRRİYET DAILY NEWS. *HDP co-chair condemns terror attacks on civilians*. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/2QGyKmz>.

⁴⁹ ICG, ref. 18

zbraní, mínometov, či ručných protitankových granátov.^{50,51} Častým javom boli tiež útoky na vojenské či policajné vozidlá, najmä pomocou IED umiestnených v blízkosti cestných komunikácií. Objavilo sa tiež viacero prípadov využitia IED umiestnenom vo vozidle (VBIED), či už odpálených na diaľku, alebo použitím samovražedného atentátnika pri útokoch na policajné či armádne budovy v rurálnych aj urbánnych oblastiach.⁵² V auguste 2016 si IED a VBIED vyžiadali zatiaľ najvyššie straty na životoch príslušníkov tureckých bezpečnostných zložiek v priebehu konfliktu, t.j. 47 obetí.⁵³ Zároveň sa objavili dve novinky. Prvú z nich predstavovalo použitie prenosného protiletadlového raketového kompletu krátkeho dosahu (MANPAD) 9K38 Igla jednotkami HPG v máji, keď zostrelili tureckú helikoptéru AH-1W Super Cobra počas protipovstaleckej operácie v provincii Hakkâri.⁵⁴ Takéto limitované využitie MANPAD však naznačuje, že sa jednalo len o nepočetne zastúpenú zbraň v rukách PKK/KCK, ako ostatne autorovi potvrdili osoby blízke organizácii, keď v júni 2016 hovorili asi o 15 kusoch MANPAD v rukách povstalcov. Práve dostatočný počet tohto typu zbraní by mohol znamenať zásadnú zmenu v priebehu konfliktu, keď by zbavil turecké zložky kľúčovej vzdušnej podpory. Druhou novinkou je rozsah útokov na tureckých politických predstaviteľov od augusta, zahŕňajúcich strelbu na vozidlo predsedu Republikánskej ľudovej strany (CHP) a popravu viacerých lokálnych predstaviteľov AKP a správcov dosadených AKP namiesto odvolaných starostov miest v tureckom Kurdistane.⁵⁵ Oproti predchádzajúcej fáze nastala zmena v útokoch TAK, keď sa primárnymi cieľmi stali výhradne bezpečnostné zložky, konkrétne SVBIED útok na policajný autobus v Istanbule, útok IED umiestnenou na motocykli (MBIED) na policajnú stanicu v Istanbule a ostreľovanie vozidla žandarmy na ceste medzi Antalyou a Kemerom.⁵⁶

Protipovstalecká aktivita tureckej strany

Po potlačení posledného signifikantného odporu v Nusaybine deklarovali turecké ozbrojené zložky začiatkom júna presun operácií do rurálnych oblastí. To ale neznamená, že urbánne centrá opustili. Ako mal možnosť autor na vlastné oči vidieť v Diyarbakire a Cizre, aj niekoľko mesiacov po skončení bojov hliadkovalo v mestách veľké množstvo policajtov vyzbrojených automatickými zbraňami, pričom jednotlivé improvizované outposty a policajné zátarasý boli doplnené o obrnené vozidlá. Zákazy vychádzania trvajúce v mnohých prípadoch aj niekoľko mesiacov boli stále bežnou praxou, i keď sa ich využitie stalo bežné skôr v rurálnych oblastiach. Turecko tak zjavne nechcelo dopustiť prípadný návrat ozbrojených zložiek PKK/KCK do miest a dedín. Nový turecký premiér

⁵⁰ ANF NEWS. *At least 39 soldiers killed in ongoing guerrilla actions*. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/2WB4Rg4>.

⁵¹ EKURD DAILY. *PKK says destroys three Turkish military helicopters in the Kurdish region*. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/2wzGXHO>.

⁵² MANDIRACI, ref. 45

⁵³ ICG, ref. 18

⁵⁴ GÜRCAN, Metin. *Have Turkey-PKK clashes crossed fatal threshold?*. Al-Monitor . [online]. 16.05.2016. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/2WDbht>.

⁵⁵ MANDIRACI, ref. 45

⁵⁶ GTD, ref. 39

Binali Yıldırım onedlho oznámil ukončenie bojov na juhovýchode, pričom oznámil vládny plán na obnovu bojmi zničených miest.⁵⁷

Kým spočiatku sa zdalo, že turecké operácie budú predstavovať opäť najmä letecké bombardovanie, obmedzené defenzívne výpady lokálnych síl v reakcii na jednotlivé útoky ozbrojených zložiek PKK/KCK a kombinované operácie za účasti špeciálnych policajných jednotiek, armády a žandarmy kryté zo vzduchu bojovými helikoptérmi, lietadlami F-16 a prieskumnými dronmi spolu s raziami voči skladom zbraní a konšpiračným bytom, nebolo tomu tak. Turecké bezpečnostné zložky sa v prvom rade výraznejšie zamerali na zdroj príjmov PKK/KCK, keď podnikli rozsiahle akcie voči marihuanovým poliam nachádzajúcim sa najmä v provincii Diyarbakır.⁵⁸ Zároveň sa objavili náznaky, že Turecko sa zameralo na likvidáciu vytypovaných významných postáv PKK/KCK, keď sa najprv objavili (neskôr vyvrátené) správy o usmrtení významného veliteľa HPG Fehmana Hüseyina v Sýrii a neskôr bol špeciálnymi jednotkami zabitý Servet İnci, na ktorého bola vypísaná odmena 300 000 tureckých lír.⁵⁹ Nebolo by to prvýkrát, čo by Turecko zvolilo podobnú stratégiu, indicie naznačujú, že turecká tajná služba MIT stála za zavraždením troch prominentných členov PKK/KCK v januári 2013 v Paríži.⁶⁰

Výrazné zmeny v postupe proti PKK/KCK prinieslo najmä obdobie po júlovom pokuse o prevrat. V rámci vyhláseného výnimočného stavu, trvajúceho niekoľko mesiacov, mal turecký režim voľné ruky k rozšíreniu a zintenzívneniu postupu voči elementom v krajine, ktoré považoval za nepriateľské, vrátane PKK/KCK. Už v auguste prezident Erdoğan deklaroval, že Turecko nebude rozlišovať medzi Gülenovým hnutím, ktorému je kladená zodpovednosť za prevrat, PKK/KCK alebo IS, keďže všetky menované subjekty sú teroristickými organizáciami.⁶¹ Tento postoj potvrdil aj premiér Yıldırım, keď začiatkom septembra odmietol akékoľvek úvahy o obnovení mierových rozhovorov s PKK/KCK, a naopak, oznámil ofenzívnejší postup voči organizácii.⁶²

Nová turecká stratégia predstavuje snahu o totálne vyhladenie PKK/KCK a jej odnoží vo vojenskej, politickej, socio-kultúrnej a ekonomickej sfére.⁶³ Kým dovtedajší postup voči PKK/KCK zahŕňal predovšetkým statickú kontrolu územia a málo flexibilné rozsiahle operácie, nový rámec sa spolieha na najmodernejšiu techniku a dynamické operácie za účasti špeciálnych jednotiek, presného bombardovania F-16, leteckej podpory nových bojových vrtulníkov T129 ATAK a nasadenia nielen prieskumných, ale aj bojových dronov ako Bayraktar TB2. Posilnené sú tiež dedinské stráže, ktoré prestali byť len statickým nástrojom na ochranu vlastných usadlostí a boli nasadené v celom regióne juhovýchodu

⁵⁷ HÜRRIYET DAILY NEWS. *Anti-PKK operations over, time for reconstruction: Turkish PM.* [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/39aMill>.

⁵⁸ DAILY SABAH. *Fresh operations in s.eastern Turkey to destroy PKK's cannabis fields, group's largest source of income.* [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/3adtK5z>.

⁵⁹ DAILY SABAH. *PKK terrorist on most wanted list killed in Ordu.* [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/2UtzPEk>.

⁶⁰ WHITE, Paul. *The PKK: Coming down from the mountains.* s. 112-114, Londýn: Zed books Ltd., 2015. ISBN: 1783600373.

⁶¹ ANADOLU AGENCY. *No difference between FETO, PKK, Daesh: Erdogan.* [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/2JbzaSs>.

⁶² HÜRRIYET DAILY NEWS. *No re-launch of PKK peace process but normalization with Syria, Egypt on agenda: Turkish PM.* [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/3e39Taw>.

⁶³ WASILEWSKI, Karol. *Turkey's New Anti-PKK Strategy: Consequences and Feasibility.* PISM Bulletin. [online]. 01. 12. 2016. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://bit.ly/3bOqqh1>.

Turecka. Ochranu miest by mali zabezpečovať početne navýšené špeciálne jednotky polície a žandarmy rozmiestnené v outpostoch. Zároveň bol do urbánnych zón implementovaný koncept dedinských stráží, keď vznikla akási susedská stráž zodpovedajúca za bezpečnosť v jednotlivých štvrtiach.

V snahe o eliminovanie podpory PKK/KCK bolo zadržaných a obvinených z podpory terorizmu viacero poslancov HDP, vrátane oboch predsedov. Veľké množstvo starostov a predstaviteľov samosprávnych oblastí za strany HDP a DBP bolo zadržaných a nahradených vládnymi poverencami. Obvinenia v prípade starostov zahŕňali finančnú, materiálnu a logistickú podporu pre PKK/KCK. Tiež bolo nariadené ukončenie vysielania viacerých kurdských staníc a rádii obvinených zo šírenia propagandy pre PKK/KCK a spustené vyšetrowanie podnikateľov, ktorí platili organizácii výpalné za ochranu. Prepúšťanie postihlo vyše 11 000 učiteľov, u ktorých malo byť údajne zistené prepojenie na PKK/KCK.⁶⁴ Ďalším krokom tureckého režimu bolo zastavenie činnosti pre 190 mimovládnych organizácií zo začiatku novembra.⁶⁵ Rozsah, v akom turecký režim zakročil, dosiahol až absurdné rozmery, a stal sa tak nielen snahou o elimináciu podpory vybraných elementov civilnej sféry pre PKK/KCK, ale zároveň prostriedkom k odstráneniu akejkoľvek názorovej opozície voči AKP v kurdských aj tureckých kruhoch.

V čase policajných operácií voči predstaviteľom HDP bol v Turecku navyše zablokovaný prístup na viacero sociálnych médií, ako Facebook, Twitter, YouTube, či komunikačné služby, ako WhatsApp a Skype. Napriek tomu, že Turecko bolo (a stále je) od celkovej porážky PKK/KCK ešte ďaleko, jednoznačne sa mu podarilo od ukončenia bojov v mestách prebrať strategickú iniciatívu do svojich rúk. Tú si drží dodnes.

ZÁVER: ZHRNUTIE A POSTREHY

Vývoj konfliktu medzi Tureckom a PKK/KCK v sledovanom období názorne demonštruje, ako môžu Kilcullenove myšlienky o prechode povstaleckých organizácií z horského prostredia do urbánnych zón vyzerat' v praxi. Prípady PKK/KCK ale ukazujú, že to nemusia byť len pobrežné veľkomestá, ktoré sa môžu stať „bojiskom budúcnosti“, ale že sa môže jednať tiež o relatívne menšie vnútrozemské sídla, nad ktorými sa povstalci môžu pokúsiť prebrať kontrolu. V takom prípade však povstalecká organizácia do veľkej miery prichádza o „ochranu“, ktorú vo veľkomeste poskytuje splynutie s početným civilným obyvateľstvom, ktoré následne komplikuje identifikáciu povstalcov a ich separáciu práve od civilistov. Zároveň sa ukazuje, že výhoda, ktorú poskytuje pobrežná urbánna zóna, v ktorej nie je možné nepriehľadne uzavrieť povstaleckú organizáciu, môže byť veľmi efektívne nahradená polohou urbánnej zóny - bojiska na štátnej hranici. Tá rovnako neumožňuje úplnú izoláciu urbánnej zóny, v ktorej povstalecká organizácia operuje. Z tohto hľadiska je poloha na hranici pre povstaleckú organizáciu ešte výhodnejšia ako poloha na pobreží, a to najmä v prípade ak je susediaca krajina v situácii, keď nechce alebo nemôže povstaleckej organizácii brániť v prísune posíl do bojovej zóny, resp. nechce, alebo nie je v situácii umožňujúcej kooperáciu a koordináciu s krajinou a jej ozbrojenými zložkami vedúcimi boj proti povstaleckej organizácii. V rámci tejto štúdie

⁶⁴ AL JAZEERA. *Turkey suspends 11,000 teachers for suspected PKK links*. [cit. 2020-03-03].

Dostupné na: <https://bit.ly/2J6qLjr>.

⁶⁵ REUTERS. *Turkey halts activities of 370 groups as purge widens*. [cit. 2020-03-03]. Dostupné na: <https://reut.rs/33HgkfJ>.

takúto situáciu predstavoval Nusaybin, ležiaci na turecko-sýrskej hranici, kde boli ozbrojenci PKK/KCK schopní odolávať tureckým bezpečnostným zložkám najdlhšie, predovšetkým vďaka možnosti prisúvať do mesta posily cez sýrske územie.

Prevenencia, príprava a využitie momentu

Pri pohľade na priebeh povstania PKK/KCK v rokoch 2015-2016 je možné vyvodit' niekoľko záverov. V prvom rade sa jedná o ukázkový príklad toho, ako tradične rurálna guerrillová organizácia dokáže veľmi jednoducho preniesť boje do urbánnych zón, najmä ak dostane dostatok času a priestoru na budovanie svojej materiálnej a ľudskej základne v mestách. V tomto konkrétnom prípade je tiež nutné zdôrazniť, že dlhoročný boj Turecka s PKK/KCK zameraný takmer výhradne na snahu o zlomenie odporu hrubou silou výrazne prispel k nárastu podpory PKK/KCK medzi miestnou kurdskou mládežou, ktorá v predchádzajúcich bojoch prišla o niektorého z rodinných príslušníkov, alebo pocítovala krivdu voči tureckému štátu vďaka jeho represívnemu postupu v otázke kurdských politických práv. Výrazný mobilizačný prvok sa objavil tiež v podobe prebiehajúcich volieb a najmä vývoja v Sýrii, ktorý predstavoval zásadnú hybnú silu najmä v úvode bojov. PKK/KCK spočiatku zareagovala na tieto trendy oveľa aktívnejšie a využila nespokojnosť kudskej populácie v Turecku vo svoj prospech.

Z vyššie uvedeného je možné vyvodit' tieto postrehy:

- Schopnosť tradičnej rurálnej povstaleckej organizácie preniesť boj do urbánnych zón môže byť prekvapivo rýchla, najmä ak má dostatok času a priestoru na budovanie podporných sietí.
- V oblastiach, kde pôsobia povstalecké organizácie dlhodobo, je dôležité držať ich pod neustálym tlakom a neumožniť im nerušenú výstavbu podporných sietí.
- Sústreďenie sa výhradne na dlhodobé používanie hrubej sily v boji proti povstaleckej organizácii sa z dlhodobého hľadiska môže ukázať ako kontraproduktívne a môže spôsobiť práve nárast podpory povstaleckej organizácie medzi lokálnym obyvateľstvom, najmä ak priamo znáša negatívne dopady štátnych opatrení.
- Podcenenie, prípadne nedostatočná reakcia na ozbrojenú aktivitu povstaleckej organizácie môže spôsobiť zásadné problémy pri následných snahách o potlačenie odporu.
- V rámci preventívnych opatrení je nutné udržiavať dostatočnú prítomnosť bezpečnostných zložiek v oblastiach, ktoré sú považované za rizikové a predísť tak možnosti vytvorenia plošných centier odporu.

Priebeh bojov

PKK/KCK bola na jednej strane schopná podchytiť dynamiku vedúcu k otvorenému konfliktu oveľa efektívnejšie, než turecká strana, avšak z dlhodobého hľadiska sa nechala týmto živelným vývojom konfliktu zatahnuť do priamej konfrontácie s oveľa lepšie vyzbrojeným oponentom. Kým teda v úvodnej a prípadne strednej fáze bojov predstavovali mestské zóny výhodu pre ľahšie vyzbrojené zložky PKK/KCK, ktoré dokázali odrážať a spôsobovať straty tureckým ozbrojeným zložkám, prisun tureckej ťažkej

techniky a obklúčenie resp. izolácia vyhlásených autonómnych zón tureckými bezpečnostnými zložkami v zásade znamenala pre PKK/KCK neodvratnú porážku.

Je tiež nutné povedať, že turecká strana v prvopočiatku podcenila potenciál, ktorým PKK/KCK disponovala priamo v mestách. Spočiatku nasadené policajné jednotky sa ukázali ako nedostatočné, a to aj proti relatívne slabo vyzbrojenej kurdskej mládeži. Napriek prísunu armády, kombinovaných tímov špeciálnych jednotiek a ťažkej techniky, tureckej strane trvalo niekoľko mesiacov, kým bola schopná vyčistiť posledné ohniská odporu v mestách ako Nusaybin. Práve Nusaybin, ktorý sa nachádza priamo na turecko-sýrskej hranici, a kde PKK/KCK dokázala odolávať najdlhšie, ukazuje dôležitosť akú má pri potláčaní odporu v mestách izolácia oblasti odporu od okolitého sveta. Napriek absolútnej prevahe v počte a výzbroji nedokázali turecké jednotky zlomiť odpor PKK/KCK po niekoľko mesiacov. Ozbrojenci PKK/KCK ukázali schopnosť veľmi rýchlo využiť schopnosti získané v Sýrii v boji proti IS a efektívne tak eliminovať prevahu tureckých jednotiek. Počas obliehania mestských zón sa objavilo špecifikum v podobe zákazov vychádzania alebo odsunu väčšiny civilného obyvateľstva z obliehaných oblastí. Turecká strana týmto krokom jednak prispela k zníženiu civilných strát a zároveň si otvorila priestor na nasadenie ťažkej obrnenej techniky. Napriek tomu je ale možné postup tureckej strany podrobiť kritike, keď si práve nasadenie masívnej hrubej sily v mestskej zástavbe vyžiadalo civilné obeť. Celkový turecký postup v sledovanom sa vyznačoval plošným postupom voči PKK/KCK, keď súbežne prebiehali ako operácie v rurálnych oblastiach, tak operácie v urbánnych zónach.

Z vyššie uvedeného je možné vyvodit':

- Mestské prostredie predstavuje ideálny priestor pre obranu, keď do značnej miery eliminuje výhody početnejšieho, lepšie vycvičeného a lepšie vyzbrojeného protivníka. Nepoužiteľnou sa stáva do značnej miery ako letecká podpora, tak ťažká pozemná bojová technika.
- Obklúčenie a izolácia povstalcov od nožnej externej podpory predstavuje kľúčový prvok pri postupe voči povstalcov v meste.
- Nie je možné podceňovať schopnosti povstaleckých organizácií učiť sa. Tradičné metódy a prostredie boja môžu povstalecké jednotky veľmi jednoducho doplniť o inovatívne prvky (terorizmus, mestskú guerillu), najmä ak majú možnosť praktického prístupu k získavaniu takýchto poznatkov, hoc aj na území iných krajín. Dôležité je teda sledovať dlhodobu, od koho a čo sa môže povstalecká organizácia učiť.
- Čo najjednoduchšie oddelenie civilného obyvateľstva a povstalcov, napr. v podobe odsunu civilnej populácie z bojovej zóny uľahčuje priebeh bojových operácií.
- V prípade, že to zdroje umožňujú, je dôležité udržiavať plošný tlak na povstalcov a nedovoliť im koncentrovať sily na jedno miesto alebo oblasť. Ofenzívne operácie je nutné kombinovať s plošnou kontrolou už vyčisteného územia, pričom urbánne zóny je vhodné chrániť formou viacerými vrstvami obrany, tj. zabezpečiť nielen samotnú urbánnu zónu ale aj prístupy k nej, čo skomplikuje pohyb povstalcov nielen v samotnom meste ale aj prípadné snahy o vstup do neho.

Po ukončení bojov

Turecko po porážke PKK/KCK v mestách jednoznačne prevzalo bojovú iniciatívu na svoju stranu. Komplexný postup voči PKK/KCK sa zamerával na všetky aspekty existencie povstaleckej organizácie, tj. ako na vojenskú, tak politickú, socio-kultúrnu a ekonomickú sféru. PKK/KCK sa snažila zareagovať zmenou taktiky, keď YPS prešli od tzv. konečnej formy mestskej guerilly (dynamický, organizovaný boj, prepady zo zálohy atď.) k jej klasickejšej forme v podobe sporadických bodových útokov voči predstaviteľom štátu či tureckým bezpečnostným zložkám, avšak ukázalo sa, že jednak značne vyčerpala svoje možnosti v priamom boji počas predchádzajúcich mesiacov a taktiež, že nedokázala čeliť tureckému postupu na všetkých frontoch. Po taktickej stránke sa v mestách na juhovýchode Turecka sústredilo na zabezpečenie oblasti prostredníctvom zvýšenej stálej prítomnosti bezpečnostných zložiek doplnených o miestne milície platené štátom. Zároveň vybojovaná prevaha využila na ďalšie sprísnenie represívnych opatrení, čo sa v krátkodobom horizonte ukazuje ako efektívne, avšak prináša riziká spojené s ďalším nárastom nespokojnosti lokálnej kurdskej populácie v dlhodobom horizonte.

Z toho vyplýva:

- Počas bojových operácií aj po ich ukončení je nutné presadzovať komplexný postup zameriavajúci sa nielen na vojenské, ale aj politické, ekonomické a ľudské zdroje povstalcov a oslabenie ich základne podporovateľov.
- V prostredí, kde povstalecká organizácia nemá absolútnu podporu obyvateľstva, môže priniesť v krátkodobom horizonte výsledky výhradne (alebo takmer výhradne) represívny postup.
- Vhodné je ale okrem represívnych opatrení ponúknuť lokálnej populácii tiež alternatívne pozitívne stimuly, ktoré dokážu z dlhodobého hľadiska oslabiť vplyv a podporu povstaleckej organizácie medzi civilistami. To zahŕňa sociálne a ekonomické benefity a najmä poskytnutie pocitu bezpečia.
- Zapojenie lojálneho lokálneho obyvateľstva do spolupráce proti povstaleckej organizácii môže priniesť výhody v podobe znalosti prostredia a informácií, avšak kladie vysoké nároky na preverovanie si spolupracovníkov.